बहु प्रतिभाशाली

कवि गिरिजा प्रसाद जोशी

(ब:चाहाक:गु जीवनी)

(ई० सं० १९३८ – १९८७)

□ बाखग्रीपाछ

नेपालभाषाया छम्ह् सशक्तम्ह् कवि गिरिजा प्रसाद जोशी ४६ दँया बैसय् थ्व हे येँयापुह्लि बहनीसिया ९.३० इलय् टिचिङ्ग अस्पतालय् मत्यवं मन्त। वय्क: मदया नेपालभाषाया जक मखु नेपा:या भाषा साहित्य ख्य:या निंति अपूरणीय क्षति जूगु दु। थुगु च्वसुइ वय्क:या सामान्य परिचय बी कथं वय्क:या जीवनी उलेगु कुत: यानागु दु।

—लजगा व परिवार—

कवि गिरिजाया जन्म वि० सं० १९९५ साल चैत्र महिनाय् सक्वय् जूगु ख:। २०१३ सालय् वय्कलं एस० एल० सी० पास याना दिल। २०२६ सालय् थ्यंका आई० ए० अले २०३२ सालया दुने बीए० बी० एड० याना दिल।

"जीवनय् थम्हं अनुभव याना: सृजना यायेगु साहित्य हे च्वन्ह्याइ" धका: इलय् ब्यलय् धयादीम्ह् वय्कलं थ:गु जीवनय् थीथी लजगा: नाला दिल। २०१६ सालपाखे वय्कलं 'पिपा' जागिर नया दिल। अथे हे तक्सारय् खरदार जुया दिल। ०१७ सालय् रोड ट्रान्सपोर्ट अर्गनाइजेसनय् नोकरी याना: हेटौडाय् त:दँ च्वना दिल। न्ह्याग्गु ज्या याना जूसां न्ह्याथाय् वंसां थ:गु मांभाय्या सेवा यायेगु ज्याय् धा:सा वय्क: गब्लें ल्यूने ला:गु खनेमदु। हेटौडाय् नं वय्कलं नेपालभाषा ख्य: चकंकेत अनया मनूतय्त सचेत याना मुंका दिल।

थुकथं इलय् ब्यलय् थीथी लजगालय् तक्यना दीसां वय्क:या जीवनया तह्: ई शिक्षण पेशाय् हे फुका दिल। भाग्योदय मा० वि०

प्राइमरी स्कूल जूबले हे वय्क: शिक्षक जुयादिल । २०२४ सालपा आनन्दकुटी बोर्डिङ्ग स्कूलय् शिक्षक जुया: दिल । वयां ल्यू बालकुमारी मा० बि०, शान्ति शिक्षा मन्दिरय् नं ज्वंकेगु याना दिल । २०२५ साल लिपा सक्वय् भाग्योदय मा० बि० य् शिक्षक जुया: झा. सेंलि वय्कलं ज्यूताछि हे शिक्षक लजगायाना दिल । २०३८ सालतक वय्कलं भाग्योदय मा० बि० लय् हे अंग्रेजी व नेपालभाषाया शिक्षक कथं सेवा यानादीगु ख: । ०३८ सालय् वय्क: थीथी कारणं भद्रवासया आदर्श मा० बि० लय् झायादिल । अनं ल्यू ०४० सालय् चुगामय् च्वंगु राष्ट्रिय मा० विद्यालय हेड मास्टर कथं झाया दिल । हेडमास्टर जुजु हे वंगु येँयापुन्हि (११०७ यंला १५) सेप्टेम्बर ७, ई०सं० १९८७ स वय्क: मन्त ।

०१७ सालय् वय्क:या इहिपा मय्जु माया श्रेष्ठनापं जूगु ख: । वय्कलं थ: जहान माया जोशीया काय्पिं कुञ्ज जोशी व यचु जोशी अले म्ह्याय्पिं निम्ह त्व:ता झा:गु दु ।

—व्यक्तित्व—

क) साहित्य संगीत व कला

नेपालभाषा ख्यलय् वय्क:या सृजना ०१२ साल न्ह्य: हे जूगु खने दु । ०१३ सालय् त्रि-चन्द्र कलेजय् जूगु साहित्य सम्मेलनय् दक्कले न्हापां सिरपा त्याका दिल । वया ल्यू नं वय्कलं थीथी थासय् थ:गु रचनाय् सिरपा त्याकूगु न्यने दु । सक्वय् दबू प्याखं ख्यलय् वय्कलं इय्दसं थें प्याखं च्वया:, प्याखं स्यना:, म्ये च्वया:, म्ये हाला अभिनय याना: त:धंगु योगदान बिया झा:गु ख:। ०१८ सालय् चिराग सफूकुथी स्वनेगु, २०३२ सालय् 'जयबली क्लब' स्वनेगुलिइ भूमिकाम्हिता: भाषा ख्यलय् उगु संस्थातय्‌त न्ह्यज्याकेगु ज्या यानादीगु नं लुमंके बह:जु ।

थ: हेटौडाय् च्वनादीगु इलय् अन नेपालभाषाया पुच: स्वनेगु,

नेपालभाषाया थीथी गतिविधी न्ह्याकेगुलिसें हस्तलिखित पौ पिथनेगु व 'गथु' रजिष्टर पौ पिथनेगुलिइ नं वय्कःया ल्हाः दु ।

भाग्योदय हाईस्कूलय् माष्टर जुयाः वसेंलि वय्कलं सक्वय् न्हू प्रतिभात ब्वलंकेत थःगु ई क्षमता, जांगर व जोश सकतां छ्यलादिल । भाग्योदय स्कूलय् वय्कलं विद्यार्थीतय चेतनाया स्तर थकायेगु ताः तयाः इलय् ब्यलय् थीथी ज्याझोत न्ह्याक्वया दी । गब्ले साहित्य मुंज्या, गब्लें बादविवाद, गब्ले वक्तृत्वकला प्रतियोगिता आदि । वय्कःया अज्यागु ज्याझोलं विद्यार्थीतय् दथुइ उत्साह उमंगनापं जोश व जांगर थना ब्यू । विद्यार्थीतय् दथुइ छगू कथं वय्कलं हुलचल हे हयाबिल । तर पञ्चायती राजनीतिइ महत्वपूर्ण थाय् कयाच्वंम्ह भू० पू० मन्त्री ओममेहर संचालक समितिया अध्यक्ष जुयाच्वंगु उगु स्कूलय् वय्कःया थव ज्याझोत स्वतन्त्रं न्ह्यायेत थाकुल । आखिरय् दिकेत बाध्य जुल ।

स्कूलय् 'भाग्योदय' साहित्यिक, 'न्ह्यलुवाः'(२०२९) थें दैनिक ल्हातंच्वया पौ विद्यार्थीतय्पाखें पिथंकेगुलिइ नं वय्कःया ल्हाः दु ।

स्कूलं पिने वनाः नं वय्कलं २०२६—०२७ सालपाखे 'उग्र-सफूकुथिइ' वाः पतिकं शुक्रवाः, शनिवाः साहित्य, बादविवाद व वक्तृत्वकला ज्याझोत न्ह्याका यंका च्वनादिल । उकिं सक्वय् अन हे हुलचल याना बिल । महितातय् मिखा अन नं थ्यन । कवि गिरिजाया ज्याझोलं ढोंगि राजनीति थाना च्वंपित हुन्ता जुइगु स्वभाविक हे जुल । उकिं अन नं वय्कःया ज्याझो दिकेत अपि सफल जुल । अझ छन्हु सफूकुथिइ वनाच्वंम्ह कवि गिरिजायात गुण्डात लगे यानाः लिना छ्वगु थ्यंक च्वया इतिहास खः ।

तर ज्या याहे याइपित पनीगु सुनां ? कवि गिरिजा छम्ह अज्याम्ह व्यक्तित्व खः गुम्हेस्या खं न्यनेवं मनूतय्त प्रभावित मयामें मत्व:तु । भाग्योदय स्कूलया नेपालभाषा पिरियडय् जक मं वय्कलं नेपालभाषाया विद्यार्थीतय्त उतिकं प्रोत्साहन बियाः उत्साहित यानां च्वनी। गुकिया परिणाम कथं हे सक्वया नच्चापि ल्याय्म्हतय्सं सक्वया

त्वा: त्वालय् नेपालभाषाया थीथी पुच:, खल:त स्वना: बा:छि, बा:छि पतिकं साहित्य गोष्ठी न्ह्याका यंकल । नापं थीथी ह्लातं च्वया बा:छि पौ, लय् पौत पिथनेगु ज्या जुयाच्वन । 'न्ह्यलुवा:' 'तिमिला' 'ज्यापु', 'ज्यामि', अले मेमेगु नं यक्व ह्लातं च्वया पौत वय्‌क:या प्रेरणा पिदना च्वन । 'ब्वसल' सामयीक संकलन पिकायेगुलि नं वय्‌क:या उकथं तिब: दु ।

साहित्य, संगीत, कला व नृत्य ख्यलय् उतिकं प्रतिभा दुम्ह कवि गिरिजा भाग्योदय स्कूलया बुदिं हनेगु झोलय् जूगु ज्याझोलय् स्कूलया मिसा मस्तय्‌त थ:पिसं हे लय् चिना: न्हून्हूगु म्ये स्यना, हुला ग्याखं स्यना २०२७/०२८ सालपाखे पिब्व:गु ज्याझो नं सक्वय् न्हूगु थालनी यानादीगु ख: । वय्‌क:या म्येत अन तच्वकं लोकप्रिय जुल । लिपा स्कूलं बुदिं हनेगु ज्याझो हे दिका बिल, छाय् छाय् जुइक ।

ह्नाकनं ०३४ पाखे जयबली क्लबया ग्वसालय् वा: पतिकं शुक्रवा:, शनिवा: टिकट सिष्टमं सांस्कृतिक ज्याझो न्ह्याकादिल । उबले वय्‌कलं नेपालभाषाय् यक्व: आधुनिक लसं युक्त म्येत चिनादिल नापं न्हू प्रतिभात ब्वलंका दिल । लिपा व नं दित ।

सक्वं पिने ये, यल ख्वपय् अले थीथी मेमेगु नेवा: बस्तिइ गन गन वय्‌क:या कृतित थ्यंगु दु अन अन नं वय्‌क:या व्यक्तित्वं मनूतय्‌त तच्वकं प्रभावित या:गु खनेदु । नेपालभाषाया गुगुं नं दबुलिइ थ्यनकि हे वय्‌कलं तच्वकं विवादास्पद न्हून्हूगु खँत ह्लाना: मनूतय् न्ह्यपु चाचाह्किका वी धुंकी । उकिं वय्‌क:यात थ: चर्चाय् वयेत न्हून्हूगु विवादया खँत ह्लाना जुइम्ह 'रजनीश' पह: म्ह मनू धका: तकं मनूतय्‌सं धा:गु म्यने दु ।

वय्‌क:या उपन्यास 'सिलुस्वां' पिदना उकिया आलोचना चर्चा परिचर्चा न्ह्यज्यासेलि नेपालभाषा ख्यलय् सिदयेक छक्व: कवि गिरिजा विरोधी व गिरिजावादीया ब्व: थ्यंक बनेदत । नेपालभाषा ख्य:या

छ्थवस्या वय्क:या कृतित मब्वनेगु, मब्वंकेगु, मन्यायेगु मर्मीगु ब्यक घोषणायात धका: उब्ले तब्बकं बय्बय् जुल । थुकि नं वय्क: चर्चित जुल ।

वयां ल्यू वय्कलं थ:पिसं नं बाखं, कविता, उपन्यास आदिया आलोचना नेपालभाषाया गतिविधीया टिप्पणीत नं पिथना दिसेंलि वय्क:या दृष्टिकोणं ज्ञन हे उथ्व: विवाद पिथना बिल । तर वय्क:या साहित्यिक धारणाया विरोध ... पिसं नं वय्क:या सृजनशील प्रतिभायात चवछाना च्वंगु दु ।

ख) राजनीति

खय्‌त कवि गिरिजा गब्लें हे प्रत्यक्ष राजनीती न्ह्याचिला दीगु मदु । तर वय्क:या च्वसां पिदंगु साहित्य अले वय्कलं म्हिता वा:गु भूमिका न्ह्याब्लें छगू गतिशील राजनीतिया पक्षय् जबरजस्त वकालत यामा चंगु दु ।

थ:गु जीवनया प्रारम्भीक इलय् अर्थात वय्कलं साहित्य सृजनाया ज्या न्ह्याकुसांलिसें स्पष्ट राजनीतिक बिचा: वय्क:याके दु धायेगु पक्षय् जि मदु । तर वय्कलं थीथी थासय् पिब्वयादीगु बिचार अले सृजनायाना दीगु साहित्यय् लेंहेपुया च्वंगु भाव व बिचालं बा:सा वय्क: न्ह्याब्लें हे निर्धा, सोझा, सिधा, गरिब, शोषित, पीडित जनताया उज्वल भविष्यया निंति निरन्तर चिन्तित ब्यक्ति कथं खने दु ।

न्ह्याब्लें हे थ:त साहित्यया लँपु पिब्वय् चाहे जुम्ह कवि गिरिजा दुनें दुनें निमुखा जनतातय् निंति राजनीति यायेगुलि सक्रिय । ख: वय्क: गुगुं नं संघ, संस्थाय् ताउत च्वंगु मदु, तर जनताय् भिगु राजनैतिक चेतना ह्लेगु ज्याय् बा:सा न्ह्याब्लें न्ह्या:ने दु । थ्वया ल्याय्म्हतय्‌त राजनैतिक चेतना थनेगुलिइ वय्क:या योगदान उल्लेखनीय दु । वय्क: सुं ब्यक्ति विशेषया विरोधी मखु तर अन्याय अत्याचार, शोषण, दमनया हतियार ज्वना: चीमिपि जनतायात बाथावाया

छकाच्वंपि व्यक्ति, व्यवस्था राजनीति सकतांया सक्रिय विरोधी खः। उकिं हे प्रतिगामी राजनीतिया ठेकेदारतय्सं वय्कःया म्हुतुप्वाः तिकेत अनेकन प्रयास यात। दां बियाः गुण्डातय्त दाय्के बीगु उजं थ्यंक व्यूगु उदाहरण सक्वय् यक्व दु। धेबा कयाः वय्कःयात दायेगु जिम्मा ज्वनावःम्हछम्हेस्यां "धेबा बिया छंत दाइला गिरिजा" धकाः वय्कः-यात हे न्यंक वःगु घटना समेत कवि गिरिजां न्यंकेगु यानादी।

वय्कःया राजनैतिक बिचाः ज्वनाः ग्याना हे ०३६ साल चैत्रय् सक्वय् बहुदल व निर्दलया ल्वापुइ छम्ह प्रधानपञ्चया काय् सीगु झोलय् तात्कालिन गृहमन्त्री जोगमेहर श्रेष्ठं प्रतिशोध कायेत सक्वया मेमेपिं निर्दोष बासलं मल्याक मनूत नापं वय्कःयात गिरफ्तार याकाः 'ज्यान-मारा' यायेगु दुष्प्रयास यानाः लछि मयाक कुना नं बिल। तर लिपा उगु मुद्दाय् वय्कःयात सफाइ बिल अथे हे वय्कः नापया राजनैतिक मतभिन्नताया कारणं ०३४ सालपाखे भाग्योदय मा. वि. लय् रोलक्रम कथं का० मू० हेडमाष्टर जूगु सह्याये मफयाः लितुं लिनाः ट्रेनिङ्गय् बनाच्वंम्ह पुलांम्ह हेडमाष्टरयात ट्रेनिङ्ग ववमचायेकं हे लितह्याः हेड-माष्टरं लिगंगु नं न्ह्यथने बहःजू। लिपा नं वय्कःयात व स्कूलय् माष्टरं तक बिगनेगु कुतः अमिसं याना च्वन।

इलय् व्यलय् वय्कःया चिन्तनय् अस्थिरता दुसां वय्कः मार्क्सवादी बिचालं मुक्त धाःसा मखु। वय्कलं प्रगतिशील बिचारयात न्ह्याब्लें कःघाना हे च्वंगु खँ वय्कलं व्यक्त यानादीगु थींथी इलय्या थींथी बिचालं प्रष्ट याः। नेपालभाषा मंकाः खलःया नायः पद्मरत्न तुलाधरया बिचार कथं "कवि गिरिजा नेपालभाषायाम्ह जक मखु नेपाः राष्ट्रयाम्ह अझ संसार न्यंकया शोषित पीडित गरिब जनताया पक्षय् च्वइम्ह प्रगतिशील, क्रान्तिकारी मार्क्सवादी कवि खः।"

मार्क्सवाद प्रति वय्कःया स्पष्ट झुकाव वय्कलं च्वयादीगु 'मन्त्र' खण्डकाव्यस व्यक्त जुयाच्वंगु झीसँ खना। 'देगः' पतिइ समा-लोचक जगदीश चित्रकारयात च्वयादीगु लिसलय् नं वय्कलं थःगु

राजनैतिक बिचा: स्पष्ट व्यक्त याना दीगु दु।

दक्कले लिपा, वय्‌क:या जीवनय्‌ अन्तिम रूपय्‌ सार्वजनिक मुंज्याय्‌ ६ तछला ११०७ कुन्हु सक्वय्‌ प्रगतिशील साहित्यिक समाजया ग्वसालय्‌ जूगु लय्‌ साहित्य मुंज्याय्‌ थ्यंका वय्‌कलं भाषाय्‌ सना च्वंपिसं तप्यंक राजनीति यायेमा:थु बिचा: व्यक्त यानादीगु ख: । अन वय्‌कलं 'झी भाषाया अधिकारया निंति ह्वाला च्वनापि लिचिलेगु खं मदु, झीसं तप्यंक राजनीति याना च्वना धका: न्ह्यचिलेमा: । राजनीति ह्लातय्‌ लाका च्वंपिसं मनपरी याना च्वंगु दु । भिगु बिचा: दुपिसं राजनीति मयाकं भाषाया अधिकार कायेफइ मखु उकिं राजनीति हे झीसं थ:गु ह्लातय्‌ लाके मा: ।" धयादीगु ख: ।

ग) भाषा मतिना

वास्तवय्‌ कवि गिरिजा मांभाय्‌या मतिनां झूचा:म्ह व्यक्ति ख: । जिन्दगीभर वय्‌क:या चिन्तनया विषय मांभाय्‌ गुकथं च्वन्ह्याकेगु धयागुलि हे जक जुयाच्वन । न्ह्याम्ह मनू वय्‌क:या थाय्‌थ्यंसां नेपा:या उपेक्षित भाषातय्‌ ममं प्वंकेगु अले उपेक्षित भाषा-भाषीया जनतातय्‌के चेतना थना: भाषा च्वन्ह्याकेगु बिचा: वय्‌कलं व्यक्त याना दी ।

गुगुं नं स्वार्थय्‌ थ:गु मांभाय्‌ त्व:तेगु पक्षय्‌ वय्‌क: याके मदु । वय्‌कलं मांभाषा त्व:ता मेमेगु भाषां च्वया: ख्याति कमेयायेगु लोभ गब्लें मया । अले वय्‌क:या कविताात छक्व: अनुवाद याना: साझा प्रकाशनं 'नेपालभाषां अनुवाद' धका: उल्लेख मयासें पिथने धका: धाबले वय्‌कलं अस्वीकार याना दिल । वय्‌क:या धापू ख: दकले ह्लापां नेपालभाषां च्वयेगु मेमेगु भाषां पिथनेमा:सां अनुवाद धका: जक पिथनेगु । नेपालभाषायात स्वह्लाने दयेका ख्य्‌ भाषाय्‌ च्य: जुया: तलव न:वंपिं स्वार्थीतत्वतय्‌त वय्‌कलं न्ह्याब्लें हे कुंखिना झाल ।

भाषा नीति स्पष्ट मदुगु अले गलत भाषा नीति ज्वना नेपालय्‌ राजनीतिक यानाच्वंपिं फुक्क व्यक्ति अले पार्टीतय्‌त वय्‌कलं न्ह्याब्लें हे

सहमया: । प्रगतिशील लेखक कलाकार संघया अस्पष्ट भाषानीतिया हुनि वय्‌कः उगु संघपाखें हे विमुख जुयाः व वनागु उकिया दुजतय्‌त ब्वः बियाः छ्वयागु खँ नं बरोबर उल्लेख याना दी ।

६ तछला १५०७ स सक्वय्‌ जूगु प्रसासया गोष्ठिइ हे वय्‌कलं अन्तिम रूपय्‌ भाषा नीति सम्बन्धि थ:गु स्पष्ट धारणा न्ह्यब्वया क्षा:गु दु । अन वय्‌कलं त्रिभाषीय सूत्रया उल्लेखयासें "नेपाः थुज्वःगु थीथी भाषा दुगु देशय्‌ फुक्क भाषायात ब्वलंकेगु र्निति त्रिभाषीय सूत्र कथं ब्वनेकुथिइ शिक्षाया माध्यम मां भाषायायेगु अले प्रत्येक विद्यार्थी देशय्‌ दुनेया छिमेकि भाय्‌ छगू व देशं पिनेया अन्तर्राष्ट्रिय भाषा छगू अनिवार्य ब्यनेगु व्यवस्था यायेमाः ।" धयादीगु खः । भाषा सम्बन्धि वय्‌कःया थुगु धारणा नेपाः थुज्वःगु बहुभाषीय देशया र्निति नाले बह:गु प्रगतिशील विचार खः ।

—कृति—

कवि गिरिजां ४६ दँया चिकिचा हाक:गु जीवनय्‌ नं ह्वा, म्हुतु चुलाकेगु लजगा यानाः नं ७०गूति सफुति मयाक सृजना याना वंगु घलः खनेदये धुंकूगु दु । अझ बांलाक माला स्वत धा:सा मेमेगु कृतित नं पिमदनी धकाः धायेमफु । काव्य, प्याखं, उपन्यास, म्ये सफू यानाः आतले पिदने धुंकूगु सफुतय्‌ धलः थथे खः–

काव्य – पालिख्वाँय्‌, आगं, द्वकचा ल्याह्रीं ल्याह्रीं व, सुथनापं सुथय्‌सुथय्‌, गिरिजा प्रसादया गद्य कविता, तवन अले खण्डकाव्य, मन्त्र, बुद्धनुगः ।

प्याखं – बाखा छें, हाकु स्वाहाने ।

उपन्यास – धकि, छि स्याना हत्या, सिलुस्वाँ, भाजंमिखा, लक्ष्मी-सरस्वती, विपात्र, व गमला थव छें बलः, व स्वहं जि ह्वाला ।

म्ये – हाइहाइ रे ब्वंया बात्चा, जनताया म्ये–छब्वः ।

थ्वया बाहेक सितु, ह्नी, तय्‌जु, मित्याः, देगः, इनाप, आदि पतिइ वय्‌कःया यक्व: फुटकर कविता, म्ये, आलोचना, व्याकरण, भाषा सम्बन्धी लेख रचनात पिदंगु दु।

प्रेसय्‌ वनाच्वंगु व पिमदंनिगु सफूतय्‌ धलः थुकथं दु—

त्वहँमा—महाकाव्य, लिसः वा म्ये, खुसि पारी च्वंम्ह त्यासे, ध्याचः, वुँख्याचा-स्वंगुलि बाखं, अप्पाबाकु, बाखंपा, जिगु जन्म, किपा, हुल्याहा, खलुं, मातृभूमि, जि मुल्याहा, द्वहलपा, हेत्चाः मां नेपाः, जि जुजु मन्त हँ, सुथ, छगू म्ये सफू, निष्कर्ष, किसि दुम्वो (गीति काव्य) उपन्यासय्‌ कंझाः, सिमा साक्षी, ले ले क्वें क्वें, समाजया ध्याचलय्‌, ये शहर यमि गामा। प्याखंनय्‌—जिला ज्यापु जूवने, छगू ब्वसा, बरबादी स्वंगु, थ्वं गुलु माष्टर, भूल, भ्रान्ति, मिसा पासा, पश्चाताप, कलंक।

थ्वया बाहेक वय्‌कलं स्वंगू फिल्म स्क्रिप्ट नं च्वयादीगु दु। चिपः निपः, लँपु व छगू नां प्राप्त मजू। थुपि मध्ये छगू भिडियो फिल्म दयेकेत वय्‌कः थः हे जुयाः करिब आधा घण्टाया सुटिङ्ग नं सिधयेका दीगु खः। तर लिपा दिगु दित जुल।

थुकथं वय्‌कःया ३८ गू अप्रकाशित सफूतय्‌ धलः खने दवःगु दु। अथे हे वय्‌कःया तना वंगु सफू धकाः क्वयेच्वंगु सफूतय्‌ धलः पिदंगु दु—

उपन्यासत — वें, वाःचाः विश्व वियोग, प्याखंत — कलंकि अवतार, झं जक माया, प्रेमया अन्त, समाःया ख्वबि, खण्डकाव्य— शान्तिया लँपुइ।

थुपि बाहेक वय्‌कःया मेमेगु सफूत दइमखुत धकाः झीसं आः थयें धायेफइमखु। वय्‌कःया कृतितय्‌ धलः बिस्तृत रूपं पिथनेगु आवश्यक दु। नापं नेपालभाषा छ्यःचकंकेगु ताः तुना स्थापित जूगु थीथी संस्था अझ नेपालभाषा मंकाः खलकं वय्‌कःया पिमदनीगु सफूत पिथनेत विशेष कुतः यायेमाःगु खने दु।

वय्क:या थौथी कृतितय्गु चर्चा थ्व बःचाहाकःगु च्वसुइ मखुं ज्यागलं हे जुइमाःगु आवश्यक । उकि कृतितय् चर्चा थन थुलि हे जक याये ।

—विशेषता—

कवि गिरिजा नेपालभाषा ख्यःया न्ह्याब्ले थिना च्वनिम्ह नगु खः। वय्क:या वक्तित्व अले कृतितय्सं वय्क:यात गब्लें हे इवाः मजुइगु स्वां याना ब्यूगु दु ।

वय्क:या दक्कले तःधंगु विशेषता खः— वय्क:या न्ह्यःने बइपिं न्ह्याम्हसितं तच्वकं उत्साहित यानाः खँ ह्लायेगु । केवल वय्कः थः हे जक विख्यात साहित्यकार जुयाः सिना वनेगु चाहना गब्लें याना मदी । नेपालभाषाय् यक्व न्हू प्रतिभा ब्वलंकेगुलिइ नं वय्कलं उतिकं थःगु योगदान बियादीगु दु । वय्क:या महत्त्वपूर्ण उपदेश खः "जीवन व्यर्थय् फुसां मृत्यु सितिकं छ्वयेमते" न्ह्याब्लें वय्कलं भिगु ज्या याना भिंगु लँय् वनाः सीत ग्यायेमते धका हे स्यना च्वनिगु । "का मस्त भाषा देश व जनता र्निति छिमिसं छुं नं छुंयाये माः" धायेगु वय्क:या बानि हे ।

माष्टर जुयाः ब्वंकाः, हेडमाष्टर जुयाः प्रशासन चले याना नं साहित्य सृजनाया ज्याय् वय्कः गब्लें ल्यूने मला । ०३६, ०४० व ०४१ सालं सक्वय् भाषा साहित्य मुंज्या खलकं गुंपुन्हिबले "जनताया म्ये" स्वाः स्वाः चाहिला पिब्वःगु इलय् नं वय्कलं जनताया म्येत चिनाः लय् तयाः मनया त्याय्म्हतय्त म्ये ह्लालेगु स्यना दिल । जनताया दुःख पीर व व्यथा अले अन्याय, दमन शोषणया विरोधय् दुग्यंगु भावना व्यक्त जुयाच्वंगु जनताया म्ये तच्वकं लोकप्रिय जुल ।

कवि गिरिजा मात्र कवि जक मखु जागृतिया भावना दुम्ह जागरणया सलं कतःयात नं म्हुलंवाय्केगु शक्ति दुम्ह व्यक्तित्व खः । वय्क:या म्ये काव्य, प्याखं वा उपन्यास फुक्कं लिसं व्यक्त भावना अले

बिचारय् ववमितय्‌त जुरूजाकू थनेगु प्रेरणायुक्त सम्प्रेशण शक्ति दु। अन छति निरसता मदु। उकिं गिरिजाया साहित्ययात मुक्त कण्ठं प्रशंसा याइपिं नेपालभाषा व्यलय् यक्व दु।

वय्‌क:या मेगु उच्च विशेषता ख: व्यक्तिगत स्वार्थ परिपूर्तिया निंतिं गनं ववमछुइगु। "क्रान्ति याना कायेगु जीवन बिंतिं याना दइमखु" धँगु महान उक्ति कौम्ह कवि गिरिजा न्ह्यावलें हे निस्वार्थ ढंगं सुयां न्ह्य:ने ववमछुसें हे च्चिना वंगु दु। थ:त लगे जूगु खँ ल्हायेत वय्‌क: गनं लिमच्यू निर्भिक, निर्भयी जुया: थ:गु खँ न्ह्या:गु ववसुइ न्ह्या:सू मव्वय् नं व्यक्त यायेगु वय्‌कलं याना वन। "स्वाथ: लं पुनेगु न्हूगु सफू न्यायेगु" छम्ह विद्वानया धापू उल्लेख याना जुइम्ह कवि गिरिजा व्यवहारय् नं थ:पिसं अर्थे याना वन।

अति संवेदनशील, भावुक एवं आदर्शवादी कवि गिरिजा असाधारण कथं साधारण जुया: न्ह्याम्ह नापं भ्यलय् पुनेगु वय्‌क:या स्वभाव ख: (मभि ज्या याइपिं नापं मखु) दँ दँ पुलांगु लं, दँ दँ पुलांगु कोट, पाइंट, लाकां न्ह्याना जुइमा:सां धेबा कमय् याना: मोजमज्जा याना: सौखया जीवन हने धका: गबलें धयामदि। साधारण जुया: च्वनेगु वय्‌क:या विशेषता ख:।

— कमजोरी —

मनूत मात्र गुणं गुणं युक्त जुइ धँगु खँ पत्या:याये बह:गु खँ मखु। कवि गिरिजा नं छम्ह मनू ख:। मानवीय स्वभाव कथं वय्‌क:यागु अकं दुर्गुण मदुगु मखु। तर वय्‌कलं याना वंगु त्याग, तपस्या व बलिदानया न्ह्याःने धा:सा नगन्य रूपय् दयाच्वंगु वय्‌क:या दुर्गुणत छुं मखनेका च्वंगु दु।

वय्‌क:या बारे यक्वस्यां तसकं जिद्दीवालम्ह मनू धका: टिप्पणी याइगु न्यने दु। ख: नं वय्‌क: थ:पिसं ल्हा:गु खँय् अनेक तर्क याना सलं वान्याय् थें जिद्दी यायेमा:म्ह ख:। उकिं वय्‌क:यात एकलकाँटे बिचारम्ह धका: नं आलोचना जू। वय्‌क: थ:त जुइगु आलोचनां तच्वकं

ह्मिह्मी चा: । उकि वय्‌कलं 'ज:' ६ त्याखय्‌ बियादीगु अन्तरवार्ताय्‌ "गिरिजा थें याक:चा म्वायेगु ह्मिमत यायेफुला" धका: तकं क्यालेन्ज बियादीगु दु ।

वय्‌क:या मेगु कमजोरी ख: थ:गु तर्क थ:म्ह हे त्वाह्लागु, मचा-थैक तर्कं यायेगु प्रवृत्ति । थ:पिसं ह्लानागु खँ तक लोमंका तर्क याना च्वनेगु बानि । थुकियाना वय्‌क: अस्थीर बिचारम्ह मनू धका: आलोच्य जूगु दु ।

खय्‌तला छम्ह सृजनशील साहित्यकार अले जीवन न्ह्याकेत माष्टर लजगा: ज्वनाच्वने मा:म्ह व्यक्ति जूगुलि नं जुइफु गतिलाक्क संगठनया ज्या वय्‌कलं छुं याना मदि । संगठीत जुइगु, संगठनय्‌ अनु-शासित जुया: मच्वनेगु वय्‌क:या बानि नोक्सान जूगु खँ नं यक्व न्यनेदु ।

वय्‌क:या मेगु घातक कमजोरी जूगु दु–त्वनेगु बानि । खय्‌त वय्‌कलं "हाइ हाइ रे थ्वँया बाखँचा" सफू च्वये न्ह्य: अनुभव मुनेत थ्वँ, अय्‌ला त्वनेगु या:गु धैगु खँ न्यने दु । तर उगु सफू पिदना लिपा अझ वय्‌क:या जीवनया अन्तिम दँय्‌ तक नं त्वनेगु बानि वय्‌क:यात मत्व-तल । दँ दँ प्याथय्‌ अल्सर त्वय्‌लह्मिना नं त्वनेगु बानि त्वतेमफुम्ह कवि गिरिजायात मृत्युया अन्तिम इलय्‌ थ्वंबले प्राण घातक क्यान्सर जँलास्यँय थ्यंक न्यने धुंगु लुइकूगु ख: । थुकथं प्राणघातक त्वनेगु कासा म्हिता वय्‌कलं थ:गु जीवनया आयू हे त्वाह्लाना अय्‌ला, थ्वँयात त्वंका छ्वगु दु । शायद थुलि बिचा: या:गु जूसा अझ... छुं दँ कवि गिरिजा झीगु न्ह्य:ने दनाच्वंगु स्वये दइगु खइ । तर... थ्व मात्र आ: म्हगस हे जक जुल गब्लें पूवने मफइगु ।

– च्वचाय्‌के न्ह्य: –

थ्व ब:चाहाक:गु च्वसुइ बहु प्रतिभाशाली कवि गिरिजाया सकतां पक्षय्‌ पूर्वक उलेगु संभव नं मखु अथे यायेगु जिगु उद्देश्य नं मखु । थुकि संक्षिप्त रूपय्‌ वय्‌क:या जीवनया थीथी पक्षय्‌ उलेगु हे जिगु मू

ता: ख: । वय्‌क:या जीवनया विविध पक्षय्‌ विस्तृत रूपय्‌ पिथनेगु
थुल धा:सा है जक झीसं वय्‌क:या बारे उप्व: ज्ञान कायेफइ ।

देश समाज व भाषाया बारे निरन्तर चिन्तितम्ह कवि गिरिजा
पाखें झीसं थुइकेगु अले वय्‌क:यात सन्मानयाये धंगु हे जि स्वये वय्‌-
क:या ता: पूवंके निंति झी समर्पित जुइगु ख: । गुकथं वय्‌कलं निस्वार्थ
भावं थ:गु व्यक्तिगत महात्वाकांक्षा त्व:ता: मांभाय्‌ नेपालभाषा अले
गरिब, शोषित, पीडित, सोझा सीधा, निर्धा जनताया उज्वल भविष्य
दयेकेया निंति थ:गु शीप, प्रतिभा, जोश, जांगर व ई छ्यलावन उकथं
हे थ्व खयलय्‌ च्वंपिन्सं संगठित ढंगं स्यल्लाबु कुत: याना वनेत तल्लिन
जुइमा: । थुलि जूसा हे जक कवि गिरिजायात झीसं श्रदाञ्जली
बछानाबु सार दइ, नव मखु ।

छपासः श्रद्धांजलि कवि गिरिजायात

थंगु येँयापुह्नि ११०७ (सेप्टेम्बर ७, १९८७) बहनी ९.३० ताः इलय् येँ महाराजगंजया टिचिङ्ग अस्पतालस नेपालभाषाया बहु प्रतिभाशालि कवि गिरिजा प्रसाद जोशी ४९ दँया बैसय् हे मत्यवं मन्त । वय्कः मदया नेपालभाषा ख्यलय् छगू अपूरणिय क्षति जूगु दु ।

कवि गिरिजा अज्याम्ह ब्यक्ति खः, गुम्हेस्यां थःगु जीवनया फक्व उत्वः ई नेपालभाषा ख्यः चकंकेगुलिइ छचला वन । वय्कलं थःगु ई, शक्ति, जोश व जांगर सकतां थःगु मांभाय् च्वन्ह्याकेगु ज्याय् छचला वन । जागिरे जुयाः तापालय् वनाच्वंबले, माष्टर जुयाः ब्वंका जूबले, हेडमाष्टर जुयाः स्कूल चलेयाना जूबले अन्न छेँय् च्वनाः नया, द्यना, वना जूबले तक नं वय्कःया चिन्ताया विषय थःगु भाषा जुयाच्वन ।

४९ दँया बैसय् हे ७० गूति सफू नेपालभाषा ख्यलय् त्वःता वंम्ह कवि गिरिजाया जीवन अले कृतितय् बारे बिस्तृत रूपं हे पिथनेगु नितान्त आवश्यक दु । अय्सां आःयात "इनाप" वाःपौ थ्यंल्याः २२८ स पिदंगु बःचाहाकःगु थ्व जीवनीजक पिथना जूसां वय्कःया जीवनया थीथी पक्षया चिहाकयेक हे जक जूसां वय्कःयात म्हसिकेत तिबः थज् धकाः जिमिसं थ्व सफूचा पिथना च्वना ।

आशा दु थ्व बःचाधंगु सफूचां हे जूसां कवि गिरिजाया बारे थुइके चाहे जूपित छुं तिबः जुइ । सुभाय्

देवःया किपा ब्लक 'देगः' पौपाखें जिमित उपलब्धयाना दीगुलि वय्कःपित सुभाय् ।

पिदंकाः पिथना, सवव

मू २/- (नितका)

सेप्टेम्बर १९८७

थाकू :- इनाप प्रेस, चसः, थायमरू, येँ । फोन २-२००६०